04/11/2023

Πάμε…κατηχητικό; Και ουράνια και επίγεια δικαιοσύνη

/ Γνώμες

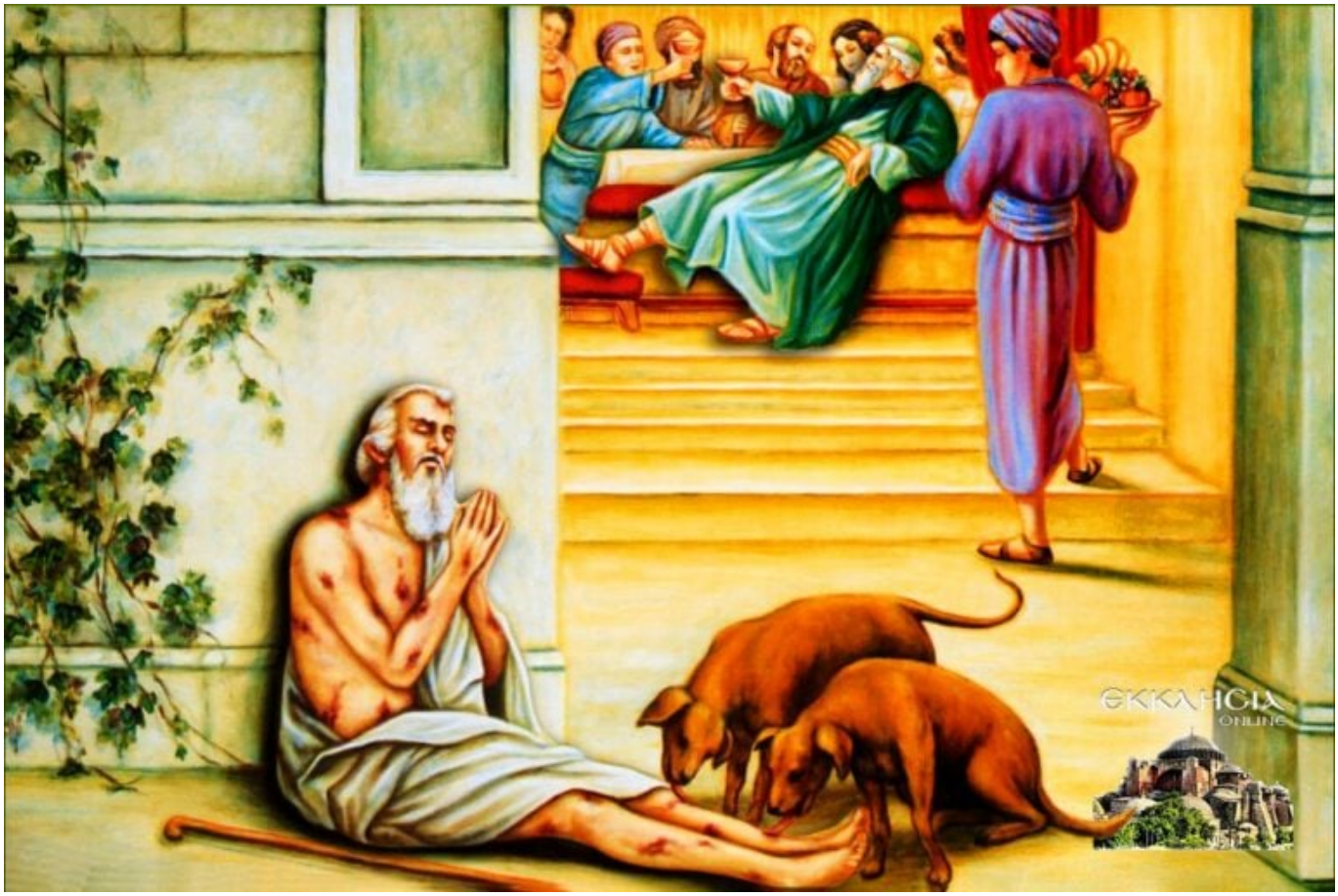

Γράφει ο Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού

Πάμε…κατηχητικό;

ΚΑΙ ΟΥΡΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΓΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Λκ. 16, 19-31

Αγαπημένη μου κατηχήτρια,

Αγαπημένε μου κατηχητή,

Σε εποχές σαν και τη δική μας, εποχές φτώχειας, αλλά και εξοργιστικής αδικίας, το να μιλήσουμε μόνο για μεταθανάτιες αμοιβές και τιμωρίες, αποτελεί πρόκληση, αλλά και δικαίωση της μομφής, που επί έναν αιώνα τώρα αποδίδεται στη θρησκεία, ως «οπίου των λαών».

Αυτά ακριβώς σκεπτόμουν, διαβάζοντας την παραβολή του πλούσιου και του Λάζαρου, που θα διαβαστεί στους ναούς μας την επόμενη Κυριακή. Και είναι μεγάλος ο κίνδυνος, εάν η συγκεκριμένη περικοπή δεν τοποθετηθεί στο ακριβές της πλαίσιο, να παρερμηνευθεί και να αποπροσανατολίσει.

Όντως, σε πρώτη ανάγνωση, ο πλούσιος έχει μόνον να φοβάται την μετά θάνατον τιμωρία. Παράλληλα, ο Λάζαρος μοιάζει να υπομένει την εξαθλίωση, στο όνομα μιας μετά θάνατον αναπαύσεώς του στην αγκαλιά του Αβραάμ. Εάν παραμείνουμε σ΄ αυτήν την προσέγγιση, οι αδικημένοι ακούν έναν Θεό να τους καθησυχάζει, λέγοντας:

«Κουράγιο! Όπου να ΄ναι τελειώνουν τα βάσανά σας. Ο θάνατος θα σημάνει για σας την απόλαυση όσων στερηθήκατε».

Αντιλαμβάνεστε βέβαια, πως ένας τέτοιος Χριστιανισμός θα αποτελούσε το ιδεώδες στήριγμα κάθε συστήματος αδικίας και καταπίεσης. Το μήνυμα όμως αυτό δεν είναι επ΄ ουδενί συμβατό με το όραμα του καινούργιου κόσμου, που επαγγέλλεται ο Θεός. Όχι μόνοη επουράνια, αλλά εξίσου, αν όχι περισσότερο, η επίγεια δικαιοσύνη αναδεικνύεται ως αναγκαιότητα από τον Θεό. Η Παλαιά Διαθήκη, με τον λόγο τού προφήτη Ησαΐα είναι απόλυτη:

«Δικαιοσύνην μάθετε οι ενοικούντες επί της γης» (26, 9).

Το ίδιο ξεκάθαρος είναι και ο Χριστός στους μακαρισμούς Του:

«Μακαριοι οι πεινωντες και διψώντες την δικαιοσύνην ότι αυτοί χορτασθήσονται» (Μτθ.5,6).

Στην Εκκλησία όμως δεν αρκεί αυτό. Σε έναν κόσμο, όπου οι χθεσινοί αδικημένοι, μεταβάλλονται στους αυριανούς καταπιεστές, εκείνη αναζητά την έξοδο απ΄τον φαύλο κύκλο, με την αγάπη ως το βασικό ...πολιτικό της πρόγραμμα. Αγάπη, όχι ως ανοχή προς τον ισχυρό που αδικεί, αλλά ως ποιότητα λόγου και δράσης, που κάνει τον αδικημένο να αγωνίζεται για πανανθρώπινες αξίες αντί για το στενό ατομικό του συμφέρον και τον ισχυρό να απελευθερώνεται από τη δύναμή του και να συγκαταβαίνει προς τον συνάνθρωπο και αδελφό, αντί να κυριαρχείται από το αρπακτικό, που εγκατέστησε στην ανθρώπινη ψυχή η Πτώση.

Δεν είναι του κειμένου αυτού σκοπός να εξαντλήσει το θέμα της σχέσης του Χριστιανισμού με τους κοινωνικούς αγώνες για δικαιοσύνη, θέμα καίριο και άκρως επίκαιρο. Άλλωστε, αποτελεί αντικείμενο με πολλές ελληνικές και διεθνείς βιβλιογραφικές πηγές. Στην δική μας περίπτωση,αρκεί να επισημάνουμε, πως δεν πρέπει να συνδέσουμε συνδέουμε επιπόλαια και επιφανειακά την σημερινή περικοπή με τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές εντάσεις. Η περικοπή έχει πνευματικό και όχι πολιτικό περιεχόμενο. Η σύνδεση αυτών των δύο πεδίων θα προκύψειαβίαστα σε ένα δεύτερο επίπεδο.

Πάντοτε, αλλά ιδιαίτερα στο σημερινό ανάγνωσμα, προαπαιτείται μια εσωτερική... τακτοποίηση, πριν απευθυνθούμε στο ακροατήριό μας. Είναι πολύ δύσκολοι καιροί, για εύκολες και επιφανειακές προσεγγίσεις σε θέματα φτώχειας και αναλγησίας εκ μέρους των ισχυρών του καιρού μας. Μπροστά μας είναι πολύ πιθανόν να βρίσκονται νέοι άνθρωποι, που βιώνουν με επώδυνη αμεσότητα την ανέχεια και να έχουν ήδη οδηγηθεί σε μια εσωτερική αγανάκτηση και οργή. Ό,τι βγει σήμερα από το στόμα μας πρέπει να είναι δουλεμένο μέσα μας, μετριοπαθές, αλλά και ξεκάθαρο. Θα σου πρότεινα λοιπόν να αφιερώσεις λίγο χρόνο σε προσωπική επεξεργασία, ανατρέχοντας λίγο και στα αμέσως προηγούμενα της περικοπής. Νομίζω, πως το αποτέλεσμα θα σε ικανοποιήσει.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΑΘΗΜΑ

Η σημερινή περικοπή ανήκει στο 16^{ο}κεφάλαιο του Ευαγγελίου τού Λουκά, που παρουσιάζει ολόκληρο μεγάλο ενδιαφέρον, διότι, μέσα από τα λεγόμενα του Χριστού, η πνευματική κατάσταση ενός ανθρώπου συναρτάται ευθέως με τη σχέση του απέναντι στο χρήμα. Εγώ θα σου παραθέσω τρία χωρία – κλειδιά, που ελπίζω να διαφωτίσουν καλύτερα τη σημερινή παραβολή:

Εάν ανατρέξεις στον 13^{ο} στίχο θα διαβάσεις: **«Δεν μπορείτε να είστε δούλοι και στον Θεό και στο χρήμα».**

Ας ονομάσουμε αυτόν τον στίχο ως **Α.**

Αμέσως μετά, στον 14ο στίχο, διαβάζουμε**: «Όλα αυτά τα άκουγαν οι φιλάργυροι Φαρισαίοι και τον χλεύαζαν»** Ας ονομάσουμε αυτόν τον στίχοως **Β**.

Και τέλος, στον 16ο στίχο, θα διαβάσεις: **«Ο νόμος και οι προφήτες προφήτεψαν ως τον Ιωάννη τον Βαπτιστή. Από τότε το χαρμόσυνο μήνυμα για τη βασιλεία του Θεού κηρύττεται, κι ο καθένας σπεύδει να μπει σ΄ αυτήν»**. Ας το ονομάσουμε αυτό ως **Γ**.

Τρεις στίχουςμετά, αρχίζει η περικοπή. Ας τη διαβάσουμε:

Ο Πλούσιος και ο φτωχός Λάζαρος

19«Κάποιος άνθρωπος ήταν πλούσιος, φορούσε πολυτελή ρούχα και το τραπέζι του
κάθε μέρα ήταν λαμπρό. 20Κάποιος φτωχός όμως, που τον έλεγαν Λάζαρο, ήταν
πεσμένος κοντά στην πόρτα του σπιτιού του πλουσίου, γεμάτος πληγές, 21και
προσπαθούσε να χορτάσει από τα ψίχουλα που έπεφταν από το τραπέζι του
πλουσίου. Έρχονταν και τα σκυλιά και του έγλειφαν τις πληγές. 22Κάποτε πέθανε ο
φτωχός, και οι άγγελοι τον πήγαν κοντά στον Αβραάμ. Πέθανε κι ο πλούσιος και
τον έθαψαν. 23Στον άδη που ήταν και βασανιζόταν, σήκωσε τα μάτια του και είδε
από μακριά τον Αβραάμ και κοντά του το Λάζαρο. 24Τότε φώναξε ο πλούσιος και
είπε: “πατέρα μου Αβραάμ, σπλαχνίσου με και στείλε το Λάζαρο να βρέξει με νερό
την άκρη του δάχτυλού του και να μου δροσίσει τη γλώσσα, γιατί υποφέρω μέσα σ’
αυτή τη φωτιά”. 25Ο Αβραάμ όμως του απάντησε: “παιδί μου, θυμήσου ότι εσύ
απόλαυσες την ευτυχία στη ζωή σου, όπως κι ο Λάζαρος τη δυστυχία. Τώρα λοιπόν
αυτός χαίρεται εδώ, κι εσύ υποφέρεις. 26Κι εκτός απ’ όλα αυτά, υπάρχει ανάμεσά
μας μεγάλο χάσμα, ώστε αυτοί που θέλουν να διαβούν από ’δω σ’ εσάς να μην
μπορούν· ούτε οι από ’κει μπορούν να περάσουν σ’ εμάς”. 27Είπε πάλι ο πλούσιος:
“τότε σε παρακαλώ, πατέρα, στείλε τον στο σπίτι του πατέρα μου, 28να
προειδοποιήσει τους πέντε αδερφούς μου, ώστε να μην έρθουν κι εκείνοι σ’ αυτόν
εδώ τον τόπο των βασάνων”. 29Ο Αβραάμ του λέει: “έχουν τα λόγια του Μωυσή
και των προφητών· ας υπακούσουν σ’ αυτά”. 30“Όχι, πατέρα μου Αβραάμ”, του λέει
εκείνος, “δεν αρκεί· αλλά αν κάποιος από τους νεκρούς πάει σ’ αυτούς, θα
μετανοήσουν”. 31Του λέει τότε ο Αβραάμ: “αν δεν υπακούνε στα λόγια του Μωυσή
και των προφητών, ακόμη κι αν αναστηθεί κάποιος από τους νεκρούς, δεν
πρόκειται να πεισθούν”».

Ιδού και μία ενδεικτική συζήτηση με τα παιδιά μας:

- Κατ΄ αρχήν παιδιά να σας πω, πως, κατά αρκετούς ερευνητές, ο πλούσιος δεν είναι φανταστικό πρόσωπο, αλλά κάποιος επώνυμος Σαδουκαίος (αυτό

σημειώστε το γι΄ αργότερα), ενώ και ο Λάζαρος είναι επίσης πρόσωπο πραγματικό. Και ακόμη να σας δώσω και την ετυμολογία του ονόματος «Λάζαρος», που στα εβραϊκά είναι «Ελεάζαρ» και σημαίνει «Ο Θεός βοηθά». Να σας ρωτήσω τώρα γι΄αυτά τα δύο πρόσωπα. Αν τα συγκρίνετε, ως προς την παρουσίασή τους στην παραβολή αυτή, τι σας κάνει εντύπωση;

- Ο Λάζαρος είναι σαν ένα βουβό πρόσωπο! Αντίθετα, ο πλούσιος βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με τον Αβραάμ, έστω κι αν τους χωρίζει άβυσσος.
- Τί συμπέρασμα βγάζετε;
- Ο πρωταγωνιστής είναι πλούσιος.
- Μήπως λοιπόν απευθύνεται ο Χριστόςστουςομοίους του; Μήπως έχει επιλέξει συγκεκριμένους αποδέκτες με συγκεκριμένο πρόβλημα; Ας κάνουμε μια αναζήτηση, με τα τρίασημεία που εντοπίσαμε προηγουμένως. Ποιο είναι το χωρίο Α:
- «Δεν μπορείτε να είστε δούλοι και στον Θεό και στο χρήμα»
- Μπορείτε λοιπόν να φανταστείτε σε ποιου απευθύνεται η παραβολή;
- Σε κάποιους που είναι φιλάργυροι, αλλά συγχρόνως θέλουν να είναι ή να φαίνονται ευσεβείς.
- Πολύ σωστά! Βλέπετε, πως η επιθυμία πολλών πλουσίων να συνδέονται με τη θρησκεία είναι παλιά. Και αυτό δεν είναι κακό, ούτε το απορρίπτει ο Θεός. Εδώ όμως δεν μιλάει γενικά για τουςπλουσίους, αλλά για εκείνους που έχουν το χρήμα αφεντικό τους. Και μην ξεχνάτε, η φιλαργυρία δεν είναι μόνο χαρακτηριστικό των πλουσίων! Εδώ ακριβώς βρίσκεται και η υπέρβαση, που πραγματοποιεί ο Χριστιανισμός. Δεν απευθύνεται σε κοινωνικές τάξεις αλλά σε ανθρώπινα πάθη, κοινά σε κάθε άνθρωπο. Αλλά υπάρχει και μια ακόμη διαφορά με τις κομματικέςιδεολογίες: Ποτέ ο αντίθετος, ποτέ ο διαφορετικός δεν αποτελεί αντικείμενο μίσους. Ο Θεός δεν απορρίπτει κανέναν. Παρόμοια συμπεριφέρεται και όποιος επιθυμεί να έχει Αυτόν, ως οδηγό και πρότυπο τού λόγου και των έργων του. Μπορείτε να βρείτε στην περικοπή μια απόδειξη γι αυτό;
- …μήπως ο τρόπος που μιλάει ο Αβραάμ στον πλούσιο;
- Πολύ σωστά! Πως τον αποκαλεί;
- «Παιδί μου»
- Σωστά! Για να συνεχίσουμεόμως να… ξεκλειδώνουμε το κείμενο. Ποιο είναι το…κλειδί Β;
- «Όλα αυτά τα άκουγαν οι φιλάργυροι Φαρισαίοι και τον χλεύαζαν»
- Να λοιπόν και μια πιο ισχυρή απόδειξη. Ο Χριστόςαπευθύνεται σε συγκεκριμένους ανθρώπους. Στους επιφανείς της θρησκείας της εποχής. Θυμηθείτε πως ίσως ο πλούσιος να είναι Σαδουκαίος, όπως είπαμε. Βλέπετε λοιπόν, πως η παραβολή έχει ως βασικό στόχο να στηλιτέψει ακόμη μια φορά

την υποκρισία των Φαρισαίων και γενικότερα την παλαιά θρησκευτικότητα των τύπων και του «φαίνεσθαι». Έχω όμως την έννοια να μη σας αφήσω καμιά αμφιβολία, πως ο Χριστός δεν ανέχεται την αδικία εδώ στη γη και πως εξίσου Τον ενδιαφέρει η επίγεια με την επουράνια δικαιοσύνη.

- Μα κύριε, η παραβολή μας λέει πως όλα έγιναν μετά τον θάνατο και των δύο.
- Σωστά! Καταφεύγει στον βιολογικό θάνατο για δείξει στους ακροατές Του πως τίποτε δεν είναι οριστικό σ΄ αυτή τη ζωή. Τους μιλάει για κάποιεςεπιλογές των σκληρόκαρδωνπλουσίων,που αργά ή γρήγορα θα έχουν συνέπειες. Τους ενημερώνει για μια αποκατάσταση που πλησιάζει. Ελάτε όμως στο σημείο Γ.
- «Ο νόμος και οι προφήτες προφήτεψαν ως τον Ιωάννη τον Βαπτιστή. Από τότε, το χαρμόσυνο μήνυμα για τη βασιλεία του Θεού κηρύττεται, κι ο καθένα σπεύδει να μπει σ΄ αυτήν».
- «Κηρύττεται» Ενεστώς χρόνος. Τώρα! Σα να λέμε, πως έχουν αρχίσει οι ...εγγραφές. Ένας καινούργιος κόσμος έχει ήδη ξεκινήσει και κάποιοιάνθρωποιεντάσσονται σ΄ αυτόν, αλλάζοντας τρόπο ζωής. Τώρα, στις μέρες μας, όχι μετάθάνατον. Ο θάνατος της παραβολής λοιπόν έχει να κάνει περισσότερο με τον θάνατο ενός παλιοί κόσμου. Άρα, ποιο λέτε να είναι το βαθύτερο μήνυμά της;
- Πως οι σκληρόκαρδοι και οι δούλοι του χρήματος, πρέπει να ετοιμάζονται για ανατροπές. Ο καινούργιος κόσμος του Θεού θα αποκαταστήσει μια άλλου είδους τάξη. Και αυτό δεν είναι τόσο απειλή όσο πρόσκληση σε μετάνοια.

Η συλλογιστική αυτή, ένα κατανοηθεί, μπορεί να οδηγήσει και σε επόμενα σημεία. Ένα από αυτά είναι το «χάσμα» του στίχου26. Αναρωτιέται κανείς, και με δεδομένο μάλιστα, πως μιλάμε για την επίγεια ζωή:

Γιατί στον καινούργιο κόσμο του Θεού, ούτε εκείνοι προς τους άλλους, ούτε οι άλλοι προς εκείνους μπορούν να περάσουν; Τι είναι πια τόσο δύσκολο;

Φαίνεται, πως το μήνυμα της παραβολήςείναι πως η φιλαργυρία, η δουλεία στο χρήμα, αλλοιώνει εντελώς τον άνθρωπο σε σημείο να βλέπει το καλύτερο, το φωτεινότερο και να μην μπορεί να το προσεγγίσει. Θα σου έλεγα, πως μια επιπλέον απόδειξη γι αυτό, είναι και ο τελευταίοςστίχος της παραβολής:

«Είπε όμως σ’ αυτόν: “Αν δεν ακούν το Μωυσή και τους προφήτες, ούτε αν κάποιος από τους νεκρούς αναστηθεί θα πειστούν».

Τον σκληρόκαρδο άνθρωπο, ούτε η ανάσταση ενός νεκρού δεν μπορεί να τον πείσει. Αντίθετα, ο άνθρωπος που έχει διατηρήσει μέσα του την συμπόνια για τον διπλανό του, ο λόγος του Θεού αποτελείατράνταχτοστήριγμα, αναμφίβολη απόδειξη και ασφαλέστατο οδηγό για τη ζωή του.

Σαν γενικό συμπέρασμα, θα έλεγα να παραδώσεις σήμερα στα παιδιά την σκέψη, πως η σημερινήκατάσταση που όλοι βιώνουμε -κατάσταση αρπαγής και αδικίας- είναι μια διαρκής ανωμαλία στην ανθρώπινη ιστορία, με πάντα τους ίδιους ενόχους:

Τη μανία της δύναμης και του χρήματος (Μην διστάσεις να τα χρησιμοποιήσεις από κοινού. Πάντα πηγαίνουν μαζί).

Αλλά και πως η ποιότητα της ανατροπής που ο Χριστιανισμός προτείνει, ανατροπή, όχι μόνον δομών και οικονομικώνσυστημάτων , αλλά παθών, αποτελούν ρεαλιστική πρόταση για το σήμερα και για κάθε εποχή. Και ίσως, αν θα ήθελες, να συμπλήρωνες, πως οι μειωμένεςαντιδράσεις της κοινωνίας μας σε όλα αυτά τα βάρβαρα που συμβαίνουν, να μην είναι μόνο απόδειξη παθητικότητας και απαισιοδοξίας, αλλά και απόδειξη έλλειψης αγάπης. Αν ο πόνος για τον προσωπική μας βλάβη διευρυνόταν και για τον πόνο τουσυνανθρώπου και αδελφού μας, που υφίσταται χειρότερα δεινά από μας (ΠΑΝΤΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ), οι δρόμοι όλης της γης θα ήταν πλημμυρισμένοι από ιερή αγανάκτηση. Διότι, ό,τι γεννάει η αγάπη είναι ιερό και ως εκ τούτου,ανίκητο.

Και για να πάρουμε ένα δείγμα ιερήςαγανάκτησης, που θα έπρεπε να πλημμυρίζει όλο το σώμα της Εκκλησίας μας, μάλλον ολόκληρης της κοινωνίας μας, αλλά και να αποτελείδιαρκές μέτρο αυτοκριτικής μας, ας διαβάσουμε ένα κείμενο του Μ.

Βασιλείου, ως πρόκληση επιστροφής στο όντως πνεύμα των Πατέρων της Εκκλησίας μας, που πολλοί το επικαλούνται., αλλά λίγοι το μιμούνται:

«Εσύ δεν είσαι πλεονέκτης; Εσύ δεν είσαι κλέφτης; Μήπως νομίζεις ότι θα ονομαστεί λωποδύτης εκείνος που γδύνει κάποιον και του αρπάζει τα ρούχα, ενώ εκείνος που δεν ντύνει τον γυμνό, αν και μπορεί να το κάνει, αξίζει να πάρει κάποιο άλλο όνομα; Το ψωμί που εσύ κατακρατείς είναι του πεινασμένου, το ένδυμα που φυλάς στις αποθήκες σου, είναι του γυμνού. Το παπούτσι που σαπίζει στο σπίτι σου είναι του ξυπόλυτου. Τα χρήματα που έχεις χωμένα στη γη είναι εκείνου που έχει ανάγκη. Ώστε λοιπό τόσους αδικείς, όσους θα μπορούσες να βοηθήσεις». (Μ. Βασιλείου, Ομιλία περί πλεονεξίας, Έλληνες Πατέρες 31, 276-277).

Έτσι, ως επίμετρο, αντιπαράβαλε τη συμπεριφορά που επιφυλάσσει το σύγχρονο οικονομικό σύστημα στον φτωχό, τον άστεγο, τον απολυμένο. Ουσιαστικά, όλους αυτούς του θεωρεί αποτυχημένους. Είναι οι σύγχρονοι αμαρτωλοί, που πρέπει να τιμωρηθούν. Συνειδητοποίησε την κυριολεκτική άβυσσο –σαν κι εκείνη της σημερινής παραβολής- ανάμεσα στο ήθος των Πατέρων, που μας καλούν να δούμε τον φτωχό, ως απόδειξη της σκληροκαρδίας μας και του ήθους του κόσμου, που αποστρέφεται τον φτωχό, καθώς του αμαυρώνει την εικόνα της ψευτοευμάρειάς του.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ

– Η δίψα για πλούτο δεν μπορεί να συμβαδίζει με τη δίψα για τον Θεό.

– Η Βασιλείατου Θεού δεν αποτελεί μια μεταθανάτια πραγματικότητα, αλλά μια ήδη ανοιχτή ευκαιρία.

– Οι επιλογές του καθενός δημιουργούν τις ανάλογεσσυνέπειες, προσωπικές και κοινωνικές, των οποίων ο χρόνος είναι απρόσμενος και οπωσδήποτε όχι μόνον μεταθανάτιος.

– Ο καινούργιος κόσμος του Θεού είναι ξένος προς την αδικία και γι΄ αυτό οι πολίτες του βρίσκονται σε διαρκή κριτική στάση απέναντιστις αρχές και τις πρακτικές του κόσμου τούτου.

Πηγή: pemptousia.gr